

Öt éve zárultak le a Schengen Alap támogatásból megvalósuló intézkedések, fejlesztések

Magyarország teljes jogú schengeni csatlakozására (a szárazföldi határok tekintetében 2007. december 21.) lassan öt éve került sor. A tagságra való felkészülést nagyban elősegítette a Schengen Alap támogatás, amellyel az Európai Unió anyagilag támogatta a csatlakozni kívánt országok – köztük hazánk – schengeni vívmányoknak való megfelelését, különös tekintettel a külső határok szigorú határellenőrzésére. Cikkemben bemutatom a Schengen Alap támogatásból – elsősorban a rendőrségre vonatkozóan – megvalósuló fejlesztéseket, intézkedéseket. A 2012-2013. évben lezajló schengeni ellenőrzések érintik az Alap támogatásával megvalósuló fejlesztések és beszerzések hasznosulását, azok felhasználásának indokoltságát és az eszközök meglétét ezért tartom ismét aktuálisnak a téma ismertetését.

A Schengeni Egyezmény és az azt követően elfogadott rendelkezések olyan nagy jelentőségű korábban kormányközi, majd az Amszterdami Szerződés után a közösségi jogon alapuló együttműködési formát jelentenek, amelynek egyik fő célja a rendszerben részt vevő EU-tagállamok belső határain történő ellenőrzések megszüntetése. Különleges szabályokat rögzítettek az Egyezményben, különösen a külföldiek belépésére és tartózkodására, valamint az igazságügyi és rendőrségi együttműködésre vonatkozó közös szabályokat. A közös politika részeként – a tagállamok közötti szolidaritás jegyében – a csatlakozott országoknak, köztük Magyarországnak és azon belül a Rendőrségnek a teljes jogú schengeni tagságra való felkészülését az Európai Unió több forrásból is támogatta, melyek közül a legjelentősebb a Schengen Alap.

1. ábra A Schengen Alap hivatalos logója

Forrás: Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapja²

Az uniós tagságra, illetve a schengeni felkészülést az Európai Unió több forrásból is támogatta (Pl.: PHARE COP, Átmeneti Támogatások pénzügyi alap, TAIEX (Európai Bizottság Bővítési Főigazgatóság Technikai Segítségnyújtási Hivatala), Periklész (Európai Csalás Elleni Hivatal OLAF programja), amelyek közül a legjelentősebb pénzügyi támogatás a hároméves időtartamra kiterjedő (2004-2006) Schengen Alap. A Schengen Alapot az Európai Unió a Csatlakozási Szerződés³ 35. cikkével hozta létre a schengeni vívmányok és a

¹ Tari Tamás rendőr alezredes Nemzeti Közszerzői Egyetem doktorandusz.

² In: http://www.nfu.hu/schengen_alap, letöltve: 2012.02.26.

³ A 2003. évi, a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/12003T/pdf/hu015_1236.pdf 2010. december 16-ai letöltés

külső határellenőrzés végrehajtásának finanszírozására. Magyarország a Csatlakozási Okmányban szabályozottaknak megfelelően tervezte meg, és hajtotta végre a Schengen Alap felhasználásával fejlesztéseit. A kedvezményezett országok közül – a külső határszakasz méretéből adódóan – Magyarországnak jutott a második legnagyobb forrás.⁴ A források lekötésére a 2004. május 1. és 2006. december 31. közötti időszak állt rendelkezésre.

A Schengen Alap általi finanszírozások bontása⁵:

Millió EUR	EE	LV	LT	HU	PL	SI	SK	Összesen
Összesen 2004–2006	77,01	79,7	151,6	165,7	313,87	119,8	53,58	961,45

A források lekötése érdekében hazánk a felkészülést és a szükséges feladatok végrehajtását már 2003 tavaszán megkezdte. Ennek értelmében a magyar Kormány:

- elfogadta a Schengen Alap felhasználásához szükséges intézményi felkészülésről szóló 2303/2003. (XII. 9.) Kormányhatározatot,
- megalkotta a Schengen Alap felhasználásának pénzügyi tervezési, lebonyolítási és ellenőrzési rendjének kialakításáról szóló 179/2004. (V.26.) Kormányrendeletet, amely rendelet elfogadásával egyben felállították a Schengen Alap hazai intézményrendszerét is.

Az egyeztetések, az információáramlás, a döntések előkészítése és jóváhagyása érdekében az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (IRM) vezetésével és az érintett tárcák és szervek részvételével hozták létre a Schengen Alap Tárcaközi Bizottságot⁶.

2004-re elkészült az első (hiszen ezt követték a források felhasználásából adódóan évente elkészített) úgynevezett Indikatív Program, amelynek elkészítése a Nemzeti Fejlesztési Hivatal, mint Felelős Hatóság (Responsible Authority) feladata volt. Az Indikatív Program rögzíti a Schengen Alap hazai intézményrendszerét, illetve a Schengen Alapból a három év alatt megvalósítani tervezett magyar fejlesztési célkitűzéseket, feladatokat és azok várható költségeit.⁷ A Schengen Alap felhasználása a Szakmai Közreműködő Szervezetek⁸ segítségével történt.

A Programban meghatározott fejlesztések a Csatlakozási Okmányban meghatározott (35. cikkben rögzített) a Schengen Alap keretében támogatható intézkedések voltak:

„(1)...A schengeni vívmányokban való részvétel előkészületei során felmerülő hiányosságok kiküszöbölése érdekében a Schengeni Támogatás keretében a következő intézkedések finanszírozhatók:

- beruházás a határátkelők és a kapcsolódó épületek infrastruktúrájának kiépítésébe, felújításába vagy modernizációjába;
- beruházás bármilyen, a működést szolgáló felszerelésbe 8pl. laboratóriumi felszerelések, felderítő eszközök, Schengeni Információs Rendszer (SIS 2) hardver és szoftver, szállítóeszközök);
- határőrök képzése;
- logisztikai és működési költségek támogatására”

⁴ Magyarország lekötötte a Schengeni Alap forrásait 2007. március 26. www.eurohitek.hu/modul.asp?name=cikk&file=article&sid=7633 2007.07.02.

⁵ Európai Unió honlapja <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/07/618&format=HTML&aged=0&language=HU&guiLanguage=en>

⁶ A Schengen Alap felhasználásának pénzügyi tervezési, lebonyolítási és ellenőrzési rendjének kialakításáról szóló 179/2004. (V.26.) Korm. rendelet

⁷ A Schengen Alap http://www.nfu.hu/a_schengen_alap 2007.05.10.

⁸ IRM, Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága, Gazdasági és Közlekedési Minisztérium. Forrás: NFU Intézményi háttér http://www.nfu.hu/intezmenyi_hatter

Magyarországon az Indikatív Program tervei alapján a Schengen Alap felhasználása – a fentiekkel összhangban – négy fő célkitűzés köré csoportosítható⁹:

1. Az Alap felhasználására – elsődleges prioritásként – az Európai Unió a külső határok ellenőrzésével kapcsolatos fejlesztéseket jelölte meg. Ennek megfelelően fejlesztésre került számos szárazföldi, illetve vízi, légi és szárazföldi határátkelőhely, konzulátus, határrendészeti kirendeltség, továbbfejlődött a határellenőrzés speciális technikai háttere, valamint folytatódott a rendészeti szervek szakembereinek képzése.
2. Az Alap felhasználásának további területe volt a mélységi ellenőrzés hatékonyságának növelése.
3. Mivel alapvető schengeni elvárás, hogy a rendészeti szervek ellenőrzési tevékenysége hatékonyabb legyen, ennek érdekében az adatszolgáltatási képesség növelése szintén az Alap felhasználására vonatkozó célkitűzések között szerepelt. Az egyes nyilvántartások harmonizációján kívül a schengeni elvárásoknak megfelelő adatcserét, valamint az egyszerűbb és gyorsabb idegenrendészeti ügyintézését lehetővé tevő fejlesztések történtek, illetve biometriai azonosítókkal ellátott utiokmányok ellenőrzésére alkalmas technikai háttér kialakítása is a fejlesztési feladatok között szerepelt.
4. Negyedik célkitűzésként az Alap forrásai a nemzetközi bűnügyi együttműködési képesség és kapacitás fokozását, szolgáló fejlesztéseket finanszíroztak, amelyek támogatják a határon átnyúló bűnügyekhez kapcsolódó felderítő és nyomozati munkát, valamint az összekötő tisztii hálózat továbbfejlesztését.

A fejlesztések megindítása, megvalósítása csak azután következhetett be, amint a magyar Indikatív Programot az Európai Bizottság hivatalosan is jóváhagyta ez 2004. december 13-án történt meg. A Program évenként felülvizsgálatra került, a felülvizsgálat eredményét is a Bizottság fogadta el. A végrehajtás megvalósulását évente (2005-ben és 2006-ban) monitoring látogatással ellenőrizte a Bizottság.

A Schengen Alapból finanszírozott informatikai és eszközfejlesztések, építések-beruházások, valamint képzések megvalósítása folyamatos volt, valamennyi feladat végrehajtása lezárult 2007 szeptemberére.¹⁰

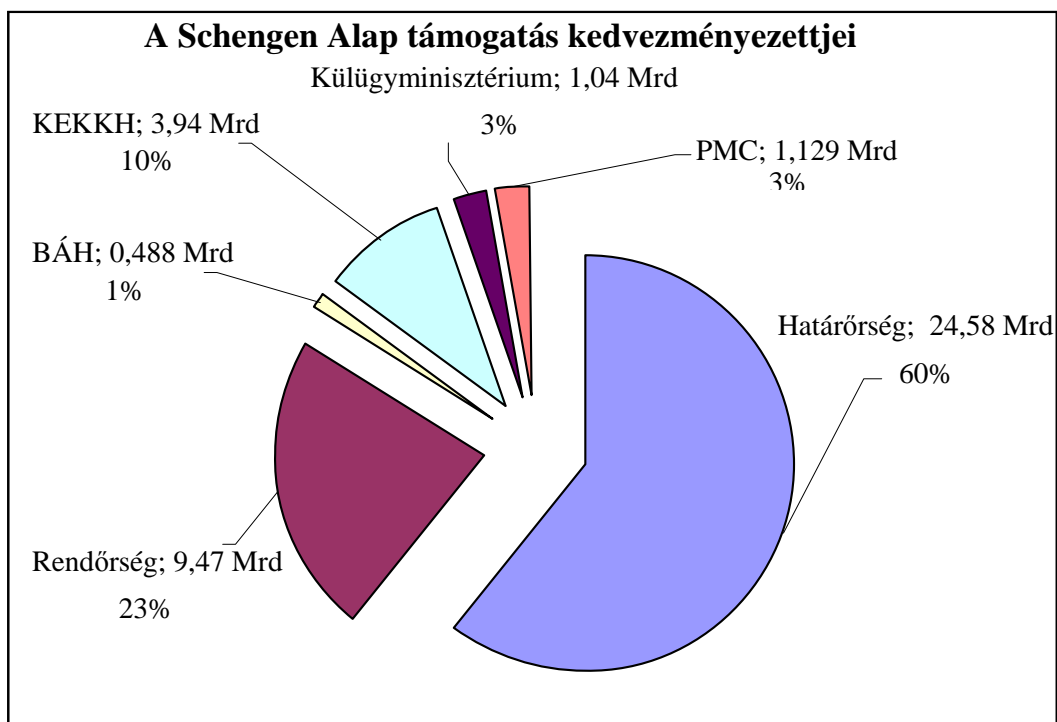
Magyarországon az alábbi szervezetek részesültek a támogatásból¹¹:

- Határőrség: bruttó 24,58 milliárd Ft,
- Rendőrség: bruttó 9,47 milliárd Ft,
- Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BÁH): bruttó 488,56 millió Ft,
- Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEKKH): bruttó 3,94 milliárd Ft,
- Külügyminisztérium (amely fejlesztéseit szintén az IRM koordinálta): bruttó 1,04 milliárd Ft,
- menedzsment költség (Project Management Cost/PMC): bruttó 1,129 milliárd Ft, amely nem került felosztásra az intézmények között.

⁹http://irm.gov.hu/i/irm.gov.hu/files/downloads/Fooldal/Schengeni_terseg/Fejlesztések/a_schengen_alap_felhasznalasa.pdf 2007.07.02-ai letöltés –p.1.

¹⁰ Dr. Kondorosi Ferenc államtitkár beszámolója az Országgyűlés Európai Ügyek Bizottsága előtt 2006. október 18-án az Európai Unió Bel- és igazságügyi Tanácsa 2006. október 5-6-I ülésének napirendjén szerepelt egyes kérdésekről, illetve egyéb ügyekről www.irm.gov.hu/?mi=1&katid=2&id=104&cikkid=3517 2007.07.02

¹¹http://irm.gov.hu/i/irm.gov.hu/files/downloads/Fooldal/Schengeni_terseg/Fejlesztések/a_schengen_alap_felhasznalasa.pdf 2007. 07.02-ai letöltés –p.1.

2. ábra¹²

A keret felhasználása az alábbiak szerinti bontásban történt meg:

- eszközbeszerzések (rendvédelmi technikai eszközök, járművek¹³, ruházat stb.);
- informatikai eszközbeszerzések és alkalmazásfejlesztések;
- építés-beruházások (ingatlanfejlesztések);
- képzések;
- a Határőrség létszámfejlesztése (a végrehajtói állományra vonatkozóan. 2004-ben 574 fő került felvételre);
- Projekt Menedzsment Költség.

A továbbiakban kiemelem és részletesen ismertetem a magyar Rendőrségén belül a Schengen Alap támogatásából megvalósult projekteket. A Schengen Alap támogatás felhasználásának fő célkitűzésekből kitűnik, hogy annak valamennyi pontjában igen erősen érintett volt a Magyar Köztársaság Rendőrsége. A külső határokkal kapcsolatban a Repülőtéri Biztonsági Szolgálat volt a kedvezményezett, az adatszolgáltatási képesség növelésében a SIS I+ rendszer bevezetése, a mélységi ellenőrzés tekintetében a külső határ menti kapitányságok, a Rendőrségi Biztonsági Szolgálat (REBISZ), az Autópálya Rendőrség, a Dunai- és Tiszai Vízirendészet, a nemzetközi bűnügyi együttműködésben az ORFK NEBEK és az ORFK Bűnügyi Ellátó Igazgatóság (BEI). Természetes tehát, hogy a Schengen Alap pénzügyi támogatás felhasználására irányuló tervező tevékenységben a Rendőrség munkatársai a kezdetektől részt vettek. A fejlesztések belső tartalmának kimunkálása, a kapcsolódó feladatok kialakítása – a korábban ismertetett célkitűzéseknek megfelelően – 2004. évben megtörtént. A rendőrségi elgondolások az egységes, ágazati szintű Indikatív Program részét képezik, melyet az EU illetékes bizottsága 2004. végén hagyott jóvá.

A BM – illetve az IRM – hatáskörében működő projektszervezetben a rendőrségi vezetők és munkatársak folyamatosan részt vettek. A konkrét – ORFK vezetői intézkedésben megfogalmazott – rendőrségi feladatok megvalósítása érdekében az ágazati projekt irányítás

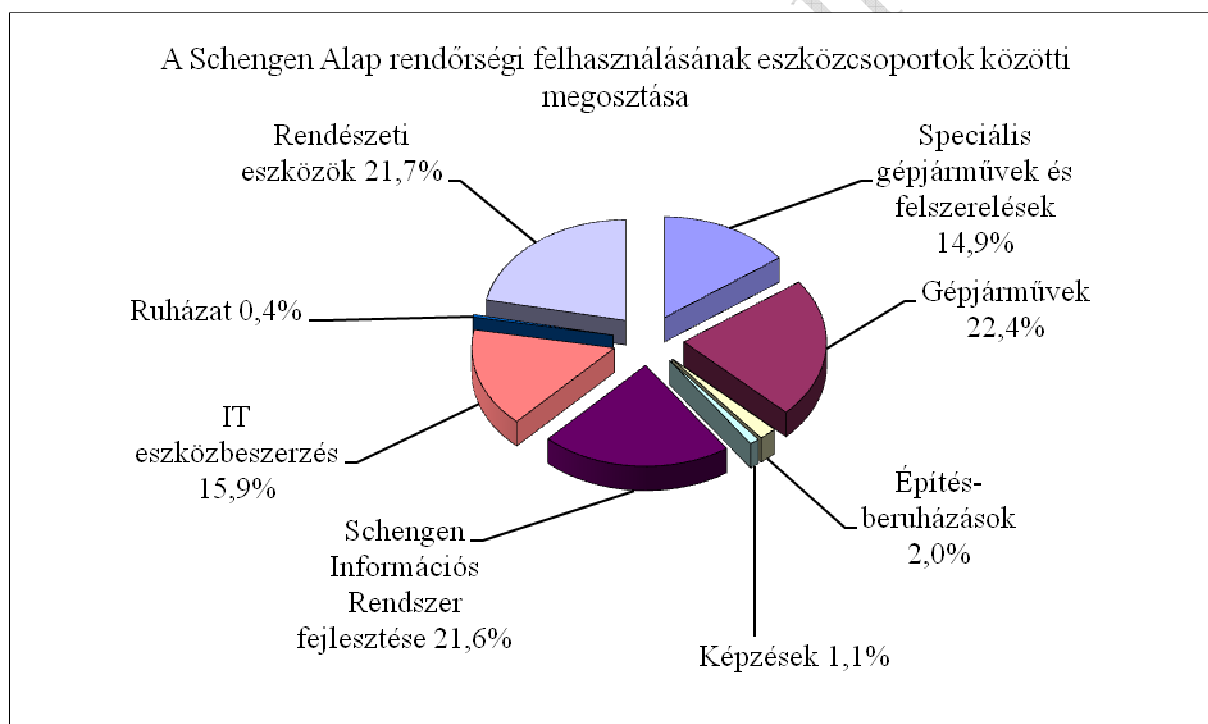
¹² Készítette: Tari Tamás, Forrás: ORFK GF

¹³ A Határőrség tekintetében 5,8 Mrd Ft értékben 886 darab jármű beszerzése valósult meg Fejes-Sallai-Soós-Vájlók: Schengenre hangolva Európai Műhelytanulmányok 113. szám 2007.-p.37.

analógiájára jött létre az ORFK Schengen Projekt Szervezet. Feladata, a schengeni felkészülés koordinációja (SIRENE Iroda), a Schengen Alap finanszírozásával megvalósuló fejlesztések felügyelete (ORFK GIF EU Integrációs és Minőségfejlesztési Osztály), a kapcsolódó átfogó felkészülés és felkészítés irányítása.

A Schengen Alap felhasználására vonatkozó pályázatok kimunkálása a rendőrségi felkészülés feltételeinek megteremtésére irányult, az egyes projektek műszaki tartalmának elkészítése a szakértői háttérnek köszönhetően a rendőr-szakmai érdekek figyelembevételével folyt. Nehézséget okozott, hogy a beérkezett pályázatok egy része nem felelt meg a tartalmi, illetve formai szempontoknak, ezért érvénytelenek voltak. A rendelkezésre álló rövid idő miatt az eljárások megismétlésére nem volt lehetőség. A nyertes pályázókkal a szerződéskötések 2006. december 31-ig megtörténtek, a projektekben rögzített beszerzések 2007. szeptember 30-ig, a pénzügyi elszámolásoknak 2007. december 31-ig kellett megvalósulniuk. A Rendőrség a Schengen Alap támogatásból tervezetten 8,64 milliárd forint összegben részesedett, amely a szerződések összesített adatai alapján 9,47 milliárd forintra nőtt.

Az eszközcsoportok közötti megosztásnál elsőbbséget élveztek az IT eszközfejlesztésre és a Schengeni Információs Rendszer bevezetésére irányuló támogatások, új elemként került az indikatív programba a schengeni felkészítés oktatási bázisaira vonatkozó építés-beruházás.

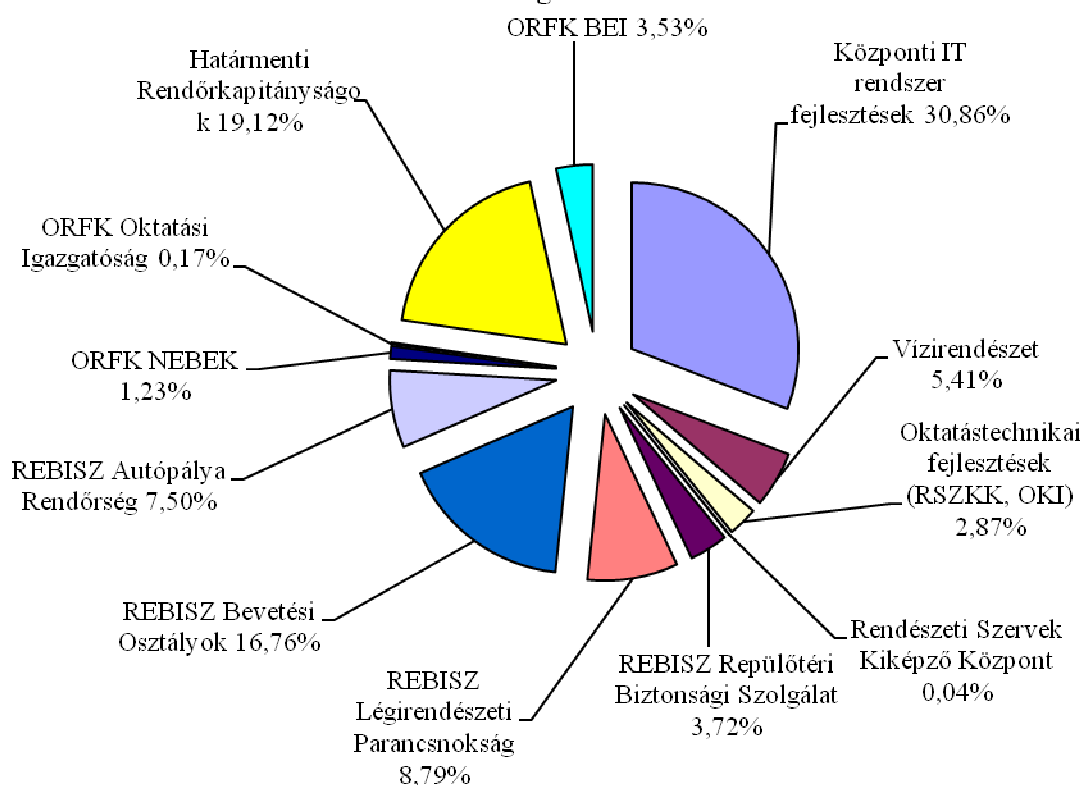

3. ábra¹⁴

A támogatások kedvezményezettjeinek körét szakmai elgondolások alapján állították össze.

¹⁴ Készítette: Tari Tamás, Forrás: ORFK GF

A Schengen Alap felhasználásának rendőrségi szervezetek közötti megoszlása

4. ábra¹⁵

A megvalósuló technikai fejlesztések mellett, természetesen figyelmet fordítottak a schengeni felkészülést segítő, célirányos rendőrségi szakmai felkészítésekre, oktatásokra, képzésekre. A Schengeni Alapból ez a támogatás 160 millió forintot jelentett, amelyből a szakmai felkészítésen kívül idegen nyelvi képzés is megvalósult.

A tematikák részletes kidolgozásánál a Rendőrség figyelembe vette az uniós ajánlásokat, az értékelő bizottsági vizsgálat észrevételeit. Alapkonceptió volt, hogy a legfontosabb – a schengeni feladatokat ellátó – beosztásokban dolgozó állomány felkészítése az elsődleges. A képzések után az azokban résztvevőknek a megszerzett ismereteik alapján a helyi szinteken fel kellett tudniuk készíteni a központi oktatásban nem részesülő állományt is. Ennek érdekében a tananyagot oktatási segédanyagként megkapták a résztvevők.

A felkészítéseken az alábbi általános és speciális témák kerültek oktatásra:

- Magyarország schengeni felkészüléseinek helyzete, az eddigi eredmények, problémák, a teljes jogú csatlakozás legfontosabb állomásai;
- a schengeni rendszer működésének alapelvei, a vonatkozó közösségi joganyagok és dokumentumok;
- a rendőrség aktuális feladatai, a schengeni felkészülés rendőrségi szempontból értékelt helyzete, követelményei;
- a Schengeni Végrehajtási Egyezmény tartalma, és a rendőrség feladatai;
- SIRENE együttműködés rendszere, működése, feladatai;
- a Schengeni Információs Rendszer (SIS) felépítése, működése;
- az Integrált Vezetési Központ működése, a mélységi ellenőrzések rendszere;
- a Rendőrség és a Határőrség közötti együttműködés;

¹⁵ Készítette: Tari Tamás, Forrás: ORFK GF

- az Egységes Digitális Rádiórendszer (EDR) kialakítása, működése;
- a tagállamok schengeni ellenőrzésének tapasztalatai és konzekvenciái;
- speciális, a kijelölt állományra vonatkozó schengeni feladatok.

Ezek alapján megvalósult képzések¹⁶:

- SA.76. A Rendőrség és a BÁH kijelölt állományának felkészítése. (A Schengen Kézikönyv differenciált feldolgozása) 180 fő közrendvédelmi vezető számára.
- SA.302. A mélyégi ellenőrzéshez kapcsolódó műveleti tevékenységben, valamint a nemzetközi bűnügyi együttműködésben résztvevő állomány gyakorlati felkészítése. 80 főnek az ORFK BEI műveleti állományából.
- SA.137. A határon átnyúló bűnüldözésre (figyelésre) kijelölt szervezet (akkori ORFK BEI) állományának felkészítése. 80 főnek az ORFK BEI műveleti állományából.
- SA. 143. Szolgálati csoport (részleg) vezetők felkészítése. (A szolgálat parancsnokok, (szervezők) felkészítése) 50 fő részére a szolgálatparancsnoki állományból.
- SA. 128. A bevetési állomány felkészítése a mélyégi rendészeti feladatok ellátására. Külső határmenti rendőr-főkapitányságok bevetési csoportjai számára.
- SA. 301. A külső határmenti megyék csapatszolgálati alegységek parancsnokainak mentori jellegű felkészítése. 50 fő közrendvédelmi vezető számára.
- SA. 73/B. Kutyás Szolgálati kutyavezetői szaktanfolyam. 2 fő.
- SA. 77.A. Operatív és nyomozó állomány schengeni típusú bűnügyi-, taktikai felkészítése. (rendőr-kapitányságok bűnügyi vezetőinek) 80 fő.
- SA. 77.B. Operatív és nyomozó állomány schengeni típusú bűnügyi-, taktikai felkészítése. (nemzetközi bűnügyi együttműködés és kapcsolattartás koordinációjáért felelős állomány részére) 55 fő.
- SA.69. Idegennyelvi képzés

A nyelvképzés a Rendőrség személyi állományából összesen 280 főt érintett, első körben 180-an kezdték meg a tanfolyamot, akik 2007. februárjában vizsgával zárták az oktatást. A felkészítő nyelviskola a Katedra Budapest Nyelviskola, a képzés intenzív volt, napi öt-hat órában folyt. A nyelvvizsgák lebonyolítását az ELTE Idegennyelvi Továbbképző Központ hajtotta végre. Az alapos képzésnek köszönhetően a vizsgázók jóval az országos átlag felett, 88 százalékos eredménnyel teljesítik a különböző szintű nyelvvizsgákat.¹⁷ Második ütemben 2007. februárjától újabb 100 fő kezdte meg a tanfolyamokat.

A Schengen Alap nagy segítséget nyújtott a Rendőrség számára a felkészülési feladatok végrehajtásában, hiszen többletforrást jelentett és tehermentesítette annak költségvetését. A technikai fejlesztés a működési feltételek javulását eredményezte, a képzések pedig az uniós gyakorlat elsajátítását könnyítették meg. A kedvezményezett szervek 2007. augusztusáig rendszerbe állították a beszerzett technikai eszközöket.

Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, mint a Schengen Alap Tárcaközi Bizottság vezetésével megbízott szerv összegzésében megállapította, hogy 2007. december 31-ig a leszerződött nettó 131 millió euró 99,47 %-ban teljesültek a szerződések,

- az eszköz-beszerzések maradéktalanul (100 %-ban),
- az építés-beruházási munkálatok 99,70 %-ban,

¹⁶ Forrás: ORFK GF

¹⁷ Vizsgáznak a rendőrök, határőrök 2007. május 08.
<http://www.kormend.hu/index.php?ugras=hirolvasto&hirszama=14378> 2007.05.24

- az IT eszközök beszerzése és az informatikai alkalmazás-fejlesztések 99,33 %-ban,
- valamint a szakmai képzések 98 %-ban valósultak meg.

Magyarország a Schengen Alap felhasználásáról szóló (végleges) Zárójelentését 2008. augusztus 29-én küldte meg az Európai Bizottság részére, amely - valamint a 2008. szeptemberében és 2009. februárjában megtartott helyszíni vizsgálat - eredményeként az Európa Bizottság összeállította jelentéstervezetét. A jelentéstervezetet megküldték a magyar hatóságok részére, amelyeknek lehetőségük volt reagálniuk az abban megfogalmazott megállapításokra, különben az Európai Bizottság által összeállított jelentéstervezet megállapításai alapján jelentős visszatérítési kötelezettségei adódhattak volna a magyar államnak a Schengen Alap forrásainak nem megfelelő (nem támogatható) felhasználásából. A magyar fél álláspontja szerint a fejlesztéseket az Európai Unió szakértőinek bevonásával tervezték meg, a megvalósítás előtt pedig azokat egyeztetették és jóváhagyatták az Európai Bizottsággal. Ez a tény és az, hogy az, hogy a végrehajtást ellenőrző monitoring látogatások során se merült fel szakmai kritika azt erősíti meg, hogy a kifogásolt intézkedések jelentős része indokolt volt és megfelelt a schengeni elvárásoknak.

A Schengen Alap támogatás véleményem szerint elérte célját, hiszen a közreműködő magyar hatóságok által az Alap forrásainak igénybevitelével megvalósuló intézkedések jelentősen hozzájárultak hazánk teljes jogú schengeni tagállammá válásához.

A szerző köszönetét fejezi ki Dr. Csonka István rendőrségi főtanácsos úrnak a cikk megírásához nyújtott segítségéért.

Felhasznált irodalom:

1. Fejes-Sallai-Soós-Vájlók: Schengenre hangolva Európai Műhelytanulmányok 113. szám Budapest 2007.
2. Vizsgáznak a rendőrök, határőrök Kormend.hu 2007. május 08.
<http://www.kormend.hu/index.php?ugras=hirolvaso&hirszama=14378>
3. Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapja: Lezárult programok: Schengen Alap
<http://www.nfu.hu/>
4. Dr. Kondorosi Ferenc államtitkár beszámolója az Országgyűlés Európai Ügyek Bizottsága előtt 2006. október 18-án az Európai Unió Bel- és igazságügyi Tanácsa 2006. október 5-6-ai ülésének napirendjén szerepelt egyes kérdésekről, illetve egyéb ügyekről
www.irm.gov.hu/?mi=1&katid=2&id=104&cikkid=3517 2007.07.02
5. A Schengen Alap felhasználása IRM kiadvány
http://irm.gov.hu/i/irm.gov.hu/files/downloads/Fooldal/Schengeni_terseg/Fejlesztések/a_schengen_alap_felhasznalasa.pdf 2007. 07.02-ai letöltés
6. A Schengen Alap felhasználásának pénzügyi tervezési, lebonyolítási és ellenőrzési rendjének kialakításáról szóló 179/2004. (V.26.) Korm. rendelet
7. Magyarország lekötötte a Schengeni Alap forrásait 2007. március 26.
www.eurohirek.hu/modul.asp?name=cikk&file=article&sid=7633 2007.07.02
8. a 2003. évi, a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a

Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/12003T/pdf/hu015_1236.pdf 2010. december 16-ai letöltés

www.biztonsagpolitika.hu